

Ook in België wordt er Nederlands gesproken!

Ziel dieses didaktischen Bausteins ist es, Schüler:innen im Rahmen des Niederländischunterrichts nicht nur mit dem Leben im Nachbarland Belgien vertraut zu machen, sondern auch die Eigentümlichkeiten und die Bedeutung der niederländischen Sprache in Belgien zu verdeutlichen.

Die erste Einheit ist den Unterschieden zwischen den „nord-niederländischen“ und „flämischen“ Varianten der Sprache gewidmet. Es geht dabei um die Frage, ob die Sprache in beiden Gebieten identisch ist, und ob die Niederländer:innen und die Flam:innen einander verstehen können. Fokussiert wird zum Beispiel auf Diskrepanzen im Wortschatz und die abweichende Verwendung von Worten. Dem einführenden Teil folgen einige Übungen.

Thema der zweiten Einheit ist die Frage, wie sich die niederländische Sprache im gegenwärtigen Flandern entwickelt. Welche Rollen spielen die Standardsprache, die Dialekte und die so genannte „Zwischensprache“ oder „Tussentaal“?

Thema der dritten Einheit ist das Niederländische in Brüssel, welchen Stellenwert es unter den in der Hauptstadt gesprochenen Sprachen einnimmt und wie sich das Leben in einer mehrsprachigen Stadt gestaltet.

Jahrgangsstufe: 7 oder 8 (Ungefährer Richtwert)
Sprachniveau: B1/B2
Thema des Unterrichtsvorhabens: *Ook in België wordt er Nederlands gesproken!*

Einheit	Stundenthema/Inhalt	Kompetenzschwerpunkt	Medien	Methoden/Sozialform
1	<p>Verstaan Vlamingen en Nederlanders elkaar?</p> <p>1. SuS sehen eine Folie mit einer Reihe von Wörtern, die in Flandern bzw. den Niederlanden verwendet werden. Sie äußern Vermutungen über die Zuordnung der Wörter und begründen diese.</p> <p>2. SuS lesen zur Einführung einen Text über das niederländische Sprachgebiet in den Niederlanden und in Belgien sowie über die Unterschiede zwischen beiden Teilen des Sprachgebietes. Erklärende Tabelle</p> <p>3. SuS sehen ein Video mit kleinen Werbespots. Danach beantworten sie Fragen. (3b bietet eine Alternative zu dieser Übung.)</p> <p>4. SuS suchen in Gruppen mithilfe eines Dominospiels die nord-niederländischen Worte zu ihren belgisch-niederländischen Äquivalenten.</p> <p>Die Kopiervorlage muss zuvor für jede Gruppe kopiert und die Dominosteine ausgeschnitten werden. (Zur Ergänzung ist auch eine Tabelle angehängt mit den flämischen Varianten für bestimmte niederländische Wörter.)</p>	<p>Leseverstehen</p>	<p>Folie/Tafelbild</p>	<p>UG</p>
		<p>Leseverstehen</p>	<p>Text „Verschillen van het Nederlands tussen België en Nederland”</p>	<p>EA</p>
		<p>Hörverstehen</p>	<p>Videofragment</p>	<p>UG</p>
		<p>Sprechen oder Schreiben</p>	<p>Dominospiel samt Anleitung</p>	<p>GA</p>

Einheit	Stundenthema/Inhalt	Kompetenzschwerpunkt	Medien	Methoden/Sozialform
2	<p>Het Nederlands in Vlaanderen vandaag</p> <ol style="list-style-type: none"> SuS lesen zur Einführung einen Text über die heutigen Varianten des Niederländischen in Flandern. Zum Text müssen Fragen beantwortet werden. SuS bilden Kleingruppen und hören Audiofragmente, worin unterschiedliche Variante des Niederländischen gesprochen werden. Diese Varianten müssen die SuS danach beschreiben und vorstellen. (2b verweist auf eine Webseite, auf der alternative Übungen zum Thema Belgische Standaardtaal en Tussentaal angeboten werden.) SuS sehen ein Video, hören sich die unterschiedliche Positionen an und beantworten Fragen, um diese Positionen zu erörtern. Dann diskutieren sie über den eigenen Sprachgebrauch. (3b bietet eine Alternative zu dieser Übung.) 	<p>Leseverstehen</p> <p>Hörverstehen</p> <p>Hörverstehen und Sprechen</p>	<p>Text "Standaardtaal, tussentaal en dialect"</p> <p>Audiofragmente</p> <p>Videofragment</p>	<p>EA</p> <p>GA und Präsentation</p> <p>UG, Debatte</p>

Einheit	Stundenthema/Inhalt	Kompetenzschwerpunkt	Medien	Methoden/Sozialform
3	<p>Het Nederlands in Brussel</p> <p>1. SuS betrachten in Kleingruppen eine Grafik zu den gesprochenen Sprachen in Brüssel und äußern Vermutungen, welche Reihenfolge der Bedeutung sie haben. Die Antworten aus den Kleingruppen und die Auflösung werden dann klassikal besprochen.</p> <p>SuS füllen einen Lückentext aus. Die Antworten werden dann klassikal besprochen.</p> <p>2. SuS bilden Kleingruppen und erstellen zwei Listen mit den Vor- und Nachteilen des Lebens in einer mehrsprachigen Stadt.</p> <p>Die Antworten aus den Kleingruppen werden anschließend mit Hilfe eines Gruppenpuzzels geteilt.</p> <p>3. SuS äußern Vermutungen, wo in Brüssel eher Niederländisch und wo Französisch gesprochen wird (z.B. am Bahnhof, auf der Post usw.) Anschließend schauen sie ein Video an. Waren die Vermutungen korrekt? Welche Schlüsse werden in dem Film gezogen?</p> <p>Die Klasse wird in zwei Gruppen geteilt und zwei verschiedene Texte werden gelesen (evt. kann dies zur Binnendifferenzierung genutzt werden, da der eine Text etwas umfangreicher als der andere ist). Anschließend erzählen die SuS den Inhalt des Textes in Partnerarbeit.</p> <p>4. SuS suchen auf der Webseite nederlandsoefeneninbrussel.be Aktivitäten, um Niederländisch zu üben. Sie suchen sich eine Aktivität aus und erzählen davon.</p>	<p>Sprechen</p> <p>Leseverstehen</p> <p>Sprechen</p> <p>Hörverstehen und Sprechen</p> <p>Leseverstehen und Sprechen</p> <p>Leseverstehen und Sprechen</p>	<p>Grafiken</p> <p>Lückentext</p> <p>Vorlage Listen</p> <p>Video "Hoe slecht is het gesteld met Nederlands in onze hoofdstad?"</p> <p>Text "Maandag Nederlandsdag" Text "Verdwijnt de Nederlandse taal in Brussel?"</p> <p>Webseite nederlandsoefeneninbrussel.be</p>	<p>GA, UG</p> <p>EA, UG</p> <p>GA</p> <p>EA, GA</p> <p>EA, UG</p>

Einheit 1

Verstaan Vlamingen en Nederlanders elkaar? – Oefening 1

 Kijk naar de overzicht van woorden. Welke woorden komen uit Vlaanderen en welke uit Nederland? Waarom denk je dat?

slager plezierig fier valies ham
trots dierentuin spijker snel fauteuil zoo
ui lei ajuin rap mooi frietkraam
laan frituur schoon hesp jam kot beenhouwer
confituur croque-monsieur plezant zetel nagel
studentenkamer appelsien tosti sinaasappel ziekenfonds
koffer

Verstaan Vlamingen en Nederlanders elkaar? – Oefening 2

 Lees de onderstaande tekst en beantwoord daarna de vragen.

Verschillen in het Nederlands tussen België en Nederland

Vlamingen en Nederlanders spreken dezelfde taal: Nederlands. Ze delen een nagenoeg¹ identieke woordenschat en grammatica. Het Nederlands dat Nederlanders en Vlamingen gemeen hebben, geldt dan ook officieel als standaardtaal in het hele taalgebied. Er bestaan alleszins verschillen. Als je aandachtig luistert, merk je direct dat Vlamingen en Nederlanders met een andere tongval² spreken die meestal nogal³ markant is. Een Nederlander neemt bijvoorbeeld de “trem” naar de “teeraapuit” terwijl een Vlaming met de “tram” naar de “teeraapeut” gaat. Andere verschillen zijn subtieler zoals de “-n” die Vlamingen aan het einde van woorden vaak weglaten, terwijl de Nederlanders “boot” eerder als “boowt” uitspreken.

1 nagenoeg = *nahezu*

2 de tongval = *der Akzent; die Mundart; die Sprachfärbung*

3 nogal = *ziemlich*

Er komen in het Nederlandse taalgebied ook woorden en uitdrukkingen voor die alleen in één bepaald deel van het taalgebied als verzorgd en als standaardtaal gelden, maar in het andere deel een andere betekenis hebben of volslagen onbekend zijn. Het is een beetje zoals met de varianten op het Duits in Oostenrijk, Zwitserland en in Duitsland zelf. Voor alle duidelijkheid: het gaat hier niet om dialecten of tussentaal, maar om woorden die eigen zijn aan het land. Zulke variaties in uitspraak en woordgebruik leveren doorgaans weinig problemen op. Niettemin⁴ kunnen verschillen tussen de Vlaamse en Nederlandse variëteiten er toe leiden dat men zich in een ander taalgebied waant⁵. Dat kan irriteren. Zo is het voor een Vlaams publiek niet altijd aangenaam om naar een Nederlands nieuwsbericht te luisteren of storen Nederlandse lezers zich vaak aan het woordgebruik in Vlaamse romans. De Vlaamse vertaalster en literatuur-wetenschapster Els Snick kan daarvan meespreken:

Een Nederlandse uitgeefster zei ooit dat ze liever niet met Vlaamse vertalers werkt omdat ze hun teksten altijd moet “ontvlaamsen”. Dat klinkt hard. Een vertaler weet dat bijvoorbeeld ‘zetel’ geen correct Nederlands is, maar wel ‘bank’ of ‘fauteuil’. Dat een mooie uitdrukking als “in vogelvlucht” in Nederland in onze betekenis onbekend is, verrast mij dan weer. Nederlanders gebruiken ‘hemelsbreed’.

Tussen de Vlaamse en noordelijke varianten van het Nederlands heerst vandaag de dag dus af en toe een soort van frictie⁶. Daardoor lijkt er soms een kloof te bestaan. Els Snick:

Tijdens de jaarlijkse Literaire Vertaaldagen in Amsterdam kregen de twee Vlaamse vertalers op het podium van de moderator de vraag of ze in het Belgisch of het Vlaams vertalen! Ook bij lezingen in boekhandels wordt mij soms gevraagd welke taal wij hier [in België – nvdr] eigenlijk spreken. Er heerst verwarring, dat is duidelijk.

Hoe is het zover kunnen komen? Simpel: Het Nederlands in Nederland en dat in “Vlaanderen” hebben een verschillende geschiedenis doorgemaakt. 100 jaar geleden was in België het Frans nog de dominante taal. Er was een verfransing⁷ van de Belgische burgerij bezig die veel Franse invloeden ook in het Vlaamse taalgebruik liet doordringen. Het Nederlands werd er doorspekt⁸ met uit het Frans overgenomen woorden en wendingen. Woorden zoals ‘profiteren’ of ‘berline’⁹ zijn vandaag nog steeds in gebruik. Maar in de loop van de twintigste eeuw ontstond er onder invloed van de Vlaamse culturele emancipatie een sterkere aandacht voor taalzorg¹⁰ en taalzuivering¹¹ van het Nederlands in België. Met een verzorgde en beschaafde¹² cultuurtaal, zo het ideaal, konden Vlamingen dan hogerop geraken. Het Nederlands van Nederland genoot in die context het grootste

4 niettemin = *dennoch, trotzdem, nichtsdestotrotz*

5 wanen = *wähnen, glauben*

6 frictie = *Reibung, Unstimmigkeit*

7 de verfransing = *die Französisierung*

8 doorspekt = *durchsetzt*

9 de berline = *Limousine*

10 de taalzorg = *die Sprachpflege*

11 de taalzuivering = *die Sprachreinigung, der Sprachpurismus*

12 beschaafd = *gebildet; gepflegt; salonfähig*

prestige voor de Vlaamse zogenaamde “taalzorgers” die het als de norm opstelden en zelfs een volledige aansluiting bij het Noord-Nederlands nastreefden. In de jaren vijftig en zestig ontstonden er daarom ABN¹³-kernen en dienden taalwenken¹⁴ in radio- en tv-programma's, taalzorgrubrieken in kranten en tijdschriften en zelfs taalzuiveringsboeken ertoe de noordelijke norm in te burgeren.

De klemtoon op een Noord-Nederlandse norm liet echter geen ruimte meer voor een eigen Vlaamse inbreng.¹⁵ Belgisch-Nederlandse woorden werden rigoureus afgekeurd¹⁶ en door Noord-Nederlandse woorden vervangen. Daarmee ging men aan de realiteit in Vlaanderen voorbij die zich niet aan de ideale standaardtaal onderwierp. Zoals de taaldeskundige Walter Haeseryn opmerkt, laat het dagelijkse taalgebruik zich namelijk niet kunstmatig sturen:

Ik ben ervan overtuigd dat Vlamingen, ook als ze dat zouden willen, onmogelijk helemaal aan een noordelijke norm voor het Nederlands kunnen voldoen, om de eenvoudige reden dat ze nu eenmaal in een ander land wonen en dus niet deelnemen aan het dagelijkse leven in Nederland. Vlamingen en Nederlanders hebben een ander dagelijks leven en in dat dagelijkse leven komen sociale normen, ook taalnormen, tot stand via een ingewikkeld en continu maatschappelijk proces. Taalnormen ontstaan niet aan de studeertafels van taalgeleerden of in commissies die bijvoorbeeld nieuwe woorden bedenken en voorschrijven voor het hele taalgebied. In noord en zuid zullen zich dus noodzakelijkerwijs eigen ontwikkelingen blijven voordoen die leiden tot steeds weer nieuwe verschillen. [...] Ik volsta met enkele voorbeelden van verschillen: pechstrook tegenover vluchtstrook, bankkaart tegenover bankpas of pinpas, protonkaart tegenover chipknip, fluisterasfalt tegenover zoab, gsm tegenover mobieltje. (p. 415)

Intussen wordt de Noord-Nederlandse norm niet meer zo strikt gehandhaafd. Het besef¹⁷ is gegroeid dat het gebruik van de standaardtaal in Nederland en in België twee polen van dezelfde standaardtaal vormen. Beide polen delen nog het overgrote deel van de woorden en constructies, maar niet alles. De standaardisering werkt nog het sterkst in het geschreven Nederlands omdat geschreven teksten nu eenmaal langer blijven bestaan en zich potentieel aan een vreemd publiek richten. Gesproken taal wordt daarentegen sterk door de omgeving beïnvloed en signaleert bovendien vaak toebehoorigheid aan een bepaalde groep. Onder vrienden spreekt men anders dan in de televisiestudio.

Nadat alle (Belgische) verschillen vroeger genadeloos veroordeeld werden, is er vandaag meer tolerantie en geldt een beperkte¹⁸ geografische taalvariatie niet langer als verwerpelijk, maar als iets heel normaal. In het hedendaagse normbewustzijn is er meer respect voor de standaardtaal

13 ABN = *Algemeen Beschaafd Nederlands, nu Algemeen Nederlands (AN)*

14 de wenk = *der Hinweis*

15 de inbreng = *der Beitrag*

16 afkeuren (keurde af, heeft afgekeurd) = *ablehnen; tadeln; verurteilen; verwerfen*

17 het besef = *die Erkenntnis, das Bewusstsein*

18 beperkt = *begrenzt*

zoals ze in België wordt gehanteerd. Daarom kan je in een tekstverwerker zoals Microsoft Word tegenwoordig ook kiezen of je de Belgische of de Noord-Nederlandse variant van het Nederlands gebruikt. De taaldeskundige Walter Haeseryn ziet het Nederlandse taalgebied daarom niet meteen „uiteenvallen“. Nationale verschillen zullen zich altijd voordoen. Voorwaarde is natuurlijk wel dat vooral in de geschreven taal naar een taalgebruik wordt gestreefd dat zowel in Vlaanderen als in Nederland wordt aanvaard. Els Snick bijvoorbeeld vertelt dat er bij vertalingen niet altijd naar het hele taalgebied wordt gekeken:

Ingo Schulzes roman Handy – Duits voor gsm – kreeg in de vertaling de titel “06”. In Vlaanderen begrijpt niemand dat – het zijn de eerste cijfers van mobiele telefoonnummers in Nederland. En geregeld lees je “doei” of “vet cool” in Nederlandse vertalingen, ook als het niet om streek- of jongerentaal gaat. Als ik in een vertaling “allez” of “bère¹⁹” zou gebruiken, wordt dat er zeker uitgehaald.

Hoewel Vlamingen doorgaans bereid zijn zich tenminste wat grammatica betreft aan een noordelijke norm te oriënteren, worden de verschillen op het vlak van uitspraak groter. Tussen de zogenaamde tussentalen lijken de verschillen zelfs onoverbrugbaar te worden: Verkavelingsvlaams (of Brabantse tussentaal) en Poldernederlands staan ver van elkaar. Zij bestaan uit een mengelmoes van standaardtaal, dialecten, regiolecten en woorden van buitenaf. Net vanwege die gemengde komaf verspreiden tussentalen zich de laatste jaren steeds meer en zijn ze ondertussen zelfs in televisiezendingen te horen. Hun invloed op de Standaardtaal wordt daarom met argusogen gadeslagen.²⁰

Bronnen:

„Nederlanders weten niet dat Vlamingen dezelfde taal spreken“, in: *De Standaard*, 1. März 2019 [https://www.standaard.be/cnt/dmf20190228_04217213, 20.11.2020].

Team Taaladvies, “standaardtaal - verschillen tussen België en Nederland” [<https://www.taaltelefoon.be/standaardtaal-verschillen-tussen-belgi%C3%AB-en-nederland>, 20.11.2020] (afgekort, bewerkt en aangevuld).

Laet, Alexandra De, “Ooit spraken Nederlanders en Vlamingen dezelfde taal“, in: *Taalschrift* 103, 2012 [<http://taalschrift.org/editie/89/ooit-spraken-nederlanders-en-vlamingen-dezelfde-taal>, 20.11.2020].

Haeseryn, Walter, „Voor damp- én afzuigkap Over norm en variatie in het Nederlands“, in: *Ons Erfdeel* 49, 2006, p. 411-419 [https://www.dbnl.org/tekst/_ons003200601_01/_ons003200601_01_0093.php, 20.11.2020].

Willemys, Roland, “Verkavelingsbrabants. Werkt het integratiemodel ook voor tussen-talen?“, in: *Neerlandica extra Muros* 43, 2005, p. 27-39, [https://www.dbnl.org/tekst/_nee005200501_01/_nee005200501_01_0026.php, 20.11.2020].

¹⁹ bère (oder: „beire“) = *toll, cool* (Jugendwort, das v.a. in Westflandern benutzt wird)

²⁰ gadeslaan = *beobachten*

 Beantwoord de onderstaande vragen in volledige zinnen (schriftelijk of mondeling).

Vragen:

- 1 Waarom wijkt het Belgische Nederlands af van het Noord-Nederlands?
- 2 Waarom kon het A(B)N zich in Vlaanderen toch niet doorzetten?
- 3 Groeien de twee varianten van het Nederlands weer naar elkaar toe? Waarom (niet)?
- 4 Waar worden volgende woorden gebruikt: pechstrook, fluisterasfalt, gsm. In Nederland of in Vlaanderen?
- 5 Wordt één variant van het Nederlands in het andere deel van het taalgebied altijd graag gehoord of gelezen? Wat vinden Vlaamse vertalers moeilijk?
- 6 Zal het Nederlandse taalgebied volgens taaldeskundige Haeseryn uiteenvallen? Waarom (niet)?
- 7 Wat zorgt ervoor dat de tussentaal zich ondertussen goed verspreidt?

Antwoorden:

- 1 Waarom wijkt het Belgische Nederlands af van het Noord-Nederlands?

Het Vlaamse taalgebruik werd beïnvloed door het Frans.

- 2 Waarom kon het A(B)N zich in Vlaanderen toch niet doorzetten?

Vlaanderen is een eigen gewest/gemeenschap met zijn eigen sociale normen en taalnormen.

- 3 Groeien de twee varianten van het Nederlands weer naar elkaar toe? Waarom (niet)?

Nee, omdat het besef gegroeid is dat dit niet mogelijk en gewenst is.

- 4 Waar worden volgende woorden gebruikt: pechstrook, fluisterasfalt, gsm. In Nederland of in Vlaanderen?

Deze woorden worden in Vlaanderen gebruikt.

- 5 Wordt één variant van het Nederlands in het andere deel van het taalgebied altijd graag gehoord of gelezen? Wat vinden Vlaamse vertalers moeilijk?

Nee, Vlamingen vinden het niet altijd aangenaam om naar een Nederlands nieuwsbericht te luisteren en Nederlandse lezers kunnen zich aan het woordgebruik in Vlaamse romans storen. Vlaamse vertalers vinden het moeilijk dat er verwarring over het Vlaams heerst en de voorkeur aan Noord-Nederlandse taalnormen wordt gegeven.

- 6 Zal het Nederlandse taalgebied volgens taaldeskundige Haeseryn uiteenvallen? Waarom (niet)?

Dat zal volgens hem niet gebeuren, omdat er respect voor elkaar is en er in de geschreven taal naar een taalgebruik wordt gestreefd dat zowel in Vlaanderen als in Nederland wordt aanvaard.

- 7 Wat zorgt ervoor dat de tussentaal zich ondertussen goed verspreidt?

De reden ervoor is hun gemengde komaf.

Verstaan Vlamingen en Nederlanders elkaar? – Verklarende tabel

Verschillen van het Nederlands tussen België en Nederland

standaardtaal in België	standaardtaal in Nederland
charcuterie	fijne vleeswaren
confituur	jam
contacteren	contacten, contact opnemen
containerpark	milieupark
croque-monsieur	tosti
een frietje steken	een portie patat eten
enkel	alleen
fluisterasfalt	zoab (zeer open asfaltbeton)
hij was even van zijn melk	hij was even de kluts kwijt, hij was even in de war
kassierster	caissière
lintmeter	centimeter
nochtans	toch
solden	uitverkoop
tonen	laten zien
uit de lucht vallen	heel verbaasd zijn, nergens van weten
verwittigen	op de hoogte brengen, waarschuwen
weeral	alweer
wenen	huilen

Woorden die in België en Nederland een andere of licht afwijkende betekenis hebben

	betekenis in België	betekenis in Nederland
academicus	universiteitsmedewerker	iemand met een universitaire opleiding ²¹
bank	hard zitmeubel	hard of zacht zitmeubel (<i>bijvoorbeeld ook een sofa</i>)
kost	uitgaven, <i>bijvoorbeeld loonkost</i>	eten (<i>bijvoorbeeld rauwkost</i>)
lopen	gaan, stappen; <i>en vooral</i> rennen	<i>alleen</i> gaan, stappen

Bron:

Team Taaladvies, “standaardtaal - verschillen tussen België en Nederland”, URL: <https://www.taaltelefoon.be/standaardtaal-verschillen-tussen-belgi%C3%AB-en-nederland> (20.11.2020) [afgekort, bewerkt en aangevuld].

²¹ de opleiding = *die Ausbildung*

Verstaan Vlamingen en Nederlanders elkaar? – Oefening 3a

Hoe klinkt eigenlijk het Nederlands uit België?

- 👁 Je kijkt zodadelijk naar een video die uit kleine reclamefilmpjes bestaat. Let op de taal die in de filmpjes gebruikt wordt. Wat valt er op? Kun jij de uitspraak beschrijven? Worden er ook woorden die misschien alleen maar in België bekend zijn, gebruikt? Het is aangeraden het fragment **twée keer** te bekijken.

→ Link: <https://www.dialectloket.be/beeld/filmpjes/win-for-life/>

Beschrijf de volgende aspecten van de uitspraak en de grammatica in de video.

- bezittelijke voornaamwoorden²²
- uitspraak van ‘g’
- uitspraak van ‘r’
- verkleinvormen²³

Let op de volgende woorden. Wat betekenen zij volgens jou? Sla²⁴ desnoods²⁵ in een woordenboek na en vertaal ze in de standaardtaal.

- allez
- seg
- nonkel
- efkes

Bron:

UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands, “Win for life”, URL: <https://www.dialectloket.be/beeld/filmpjes/win-for-life/> (20.11.2020).

22 het bezittelijke voornaamwoord = *das Possessivpronomen* (z.B. *mijn, jouw* usw.)

23 de verkleinvorm = *die Verkleinerungsform* (z.B. *Substantive auf -je, -tje* usw.)

24 naslaan (sloeg na, heeft nageslagen) = *nachschlagen*

25 desnoods = *wenn nötig, notfalls*

Oplossing:

Beschrijf de volgende aspecten van de uitspraak en de grammatica in de video.

- bezittelijke voornaamwoorden²⁶: uitgang -en zoals in “mijnen”
- uitspraak van ‘g’: klinkt zachter
- uitspraak van ‘r’: wordt duidelijker uitgesproken
- verkleinvormen²⁷: op -ke zoals in “gazonneke”

Let op de volgende woorden. Wat betekenen zij volgens jou? Sla²⁸ desnoods²⁹ in een woordenboek na en vertaal ze in de standaardtaal.

- allez – komaan, vooruit
- seg – zeg
- nonkel – oom
- efkes – eventjes

26 het bezittelijke voornaamwoord = *das Possessivpronomen* (z.B. *mijn, jouw* usw.)

27 de verkleinvorm = *die Verkleinerungsform* (z.B. *Substantive auf -je, -tje* usw.)

28 naslaan (sloeg na, heeft nageslagen) = *nachschlagen*

29 desnoods = *wenn nötig, notfalls*

Verstaan Vlamingen en Nederlanders elkaar? – Oefening 3b

Communicatieproblemen tussen het Vlaamse en Nederlandse bedrijfsleven?

Je kijkt zodadelijk naar een videoboodschap van het Nederbelgisch Magazine, een organisatie van en voor Nederlanders die in België wonen en werken. (Meer informatie vind je hier: www.nbu.be.) In deze video gaat het (tot minuut vijf) over verschillen in het taalgebruik die het voor Nederlanders uitdagend maken om in Vlaanderen te werken. Nadat je de video hebt bekeken, moet je enkele vragen beantwoorden.

→ Link: <https://youtu.be/7-dGBTyWA90?t=31>

**Beantwoord de onderstaande vragen in volledige zinnen (schriftelijk of mondeling).
Vragen:**

- 1 Waardoor ontstond er verwarring over de slotzin van een sollicitatiebrief?
- 2 Waarom wijkt het gewoonlijke Vlaamse gebruik van “weerhouden” af van de eigenlijke betekenis?
- 3 Welke informele tussenvorm van “u, uw” en “jij, jouw” gebruiken Vlamingen vaak? En wat is de bezitsvorm ervan?
- 4 Wat is het oordeel van de spreker over het Vlaamse taalgebruik met betrekking tot³⁰ beleefde en familiale aansprekingen? En welke raad geeft hij Nederlanders die de Vlaamse omgangsvormen verwarrend vinden?

Bron:

“Cultuurverschillen. 4. België en Nederland op de werkvloer“, video van het NederbelgischMagazine, 25.04.2014.

Antwoorden:

³⁰ Met betrekking tot = *in Bezug auf*

1 Waardoor ontstond er verwarring over de slotzin van een sollicitatiebrief?

De verwarring ontstond, omdat er het woord ‘weerhouden’ werd gebruikt dat in Vlaanderen en Nederland een verschillende betekenis heeft.

2 Waarom wijkt het gewoonlijke Vlaamse gebruik van “weerhouden” af van de eigenlijke betekenis?

Het wijkt af, omdat het als letterlijke vertaling van een Frans woord wordt beschouwd.

3 Welke informele tussenvorm van “u, uw” en “jij, jouw” gebruiken Vlamingen vaak? En wat is de bezitsvorm ervan?

Vlamingen gebruiken ‘gij’, de bezitsvorm ervan is ‘uw’.

4 Wat is het oordeel van de spreker over het Vlaamse taalgebruik met betrekking tot beleefde en familiale aansprekingen? En welke raad geeft hij Nederlanders die de Vlaamse omgangsvormen verwarrend vinden?

Het gebruik van ‘jij/jouw’ in Vlaanderen neemt toe, maar het gebruik is niet consequent. Zijn advies is om er niet te veel op te letten.

Verstaan Vlamingen en Nederlanders elkaar? – Oefening 4

Speel met een groepje van 3 personen. Iedere speler krijgt 6 stenen. Leg de steen waarop je een sterretje en het woord „ajuin“ ziet open op tafel. De eerste speler kijkt of die een passende steen heeft en legt deze tegen de kant van de eerste steen. Als je geen passende steen hebt, is de volgende speler aan de beurt. Speel tot de laatste steen waarop weer een sterretje te zien is. Wie het eerste alle stenen kwijt is, heeft gewonnen.

Tips voor aanvullingen op het Dominospel

Nadat de leerlingen in groepjes het dominospel hebben gespeeld, kunnen ze proberen om op basis van de (juiste) woordenkoppels een gesprek op te voeren en zo het juiste gebruik van de woorden te oefenen.

Zo kan één groepje zich bijvoorbeeld als een groepje Nederlandse toeristen voordoen dat in Vlaanderen op bezoek is en dat aan de Vlaamse hotelreceptie vraagt wat het ontbijt biedt of wat men 's middags kan eten of wat er in de stad te doen valt.

Een ander voorstel is dat de leerlingen het dominospel nog niet oplossen, maar dat telkens één leerling een Belgisch-Nederlands woord voorstelt én uitlegt of dat die als enige de betekenis van het woord kent en de andere leerlingen ernaar moeten raden.

Natuurlijk kunnen de leerlingen met behulp van de woorden ook een opstel schrijven of losstaande zinnen vormen.

Tip:

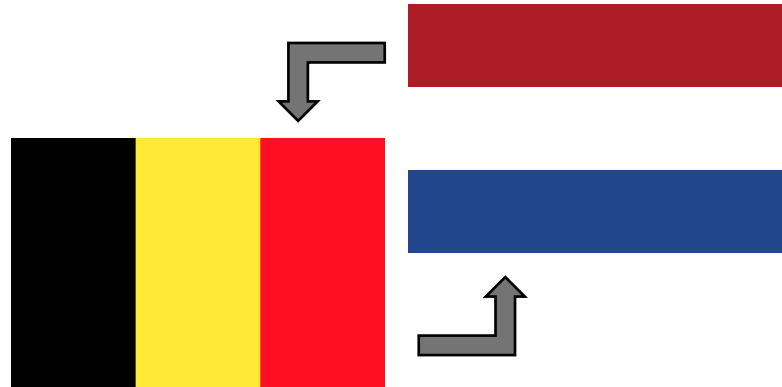
In het boekje “Hoe Vlaams mag uw Nederlands zijn?” vind je verdere voorbeelden van Belgisch-Nederlandse woorden. Het boekje kan men hier online raadplegen:
http://www.onderwoorden.nl/assets/uploads/WOORDENLIJST_DE_STANDAARD_OPT.pdf

Het Nederlands in België

Verstaan Vlamingen en Nederlanders elkaar?

Domino Belgisch-Nederlands

Een woord uit België hoort bij een woord uit Nederland. Kun jij ze combineren?

	ajuin
--	--------------

tosti	beenhouwer
--------------	-------------------

mooi	zetel
-------------	--------------

fauteuil	frituur
-----------------	----------------

jam	hesp
------------	-------------

frietkraam	kot
-------------------	------------

studentenkamer	croque-monsieur
-----------------------	------------------------

ham	lei
------------	------------

laan	zoo
-------------	------------

slager	mutualiteit
---------------	--------------------

ui	confituur
-----------	------------------

snel	appelsien
-------------	------------------

dierentuin	schoon
-------------------	---------------

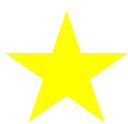
sinaas- appel	plezant
--------------------------	----------------

zieken- fonds	valies
--------------------------	---------------

koffer	fier
---------------	-------------

trots	rap
--------------	------------

plezierig	nagel
------------------	--------------

spijker	
----------------	---

Verstaan Vlamingen en Nederlanders elkaar? – Oefening 4

Domino Belgisch-Nederlands (Oplossing)

Nederland	België
ui	ajuin
jam	confituur
tosti	croque-monsieur
mooi	schoon
fauteuil	zetel
studentenkamer	kot
frietkraam	frituur (of frietkot)
laan	lei
ham	hesp
slager	beenhouwer
dierentuin	zoo
snel	rap
ziekenfonds	mutualiteit
sinaasappel	appelsien
trots	fier
koffer	valies
plezierig	plezant
spijker	nagel

Einheit 2

Het Nederlands in Vlaanderen vandaag – Oefening 1

 Lees de onderstaande tekst.

Standaardtaal, tussentaal en dialect

In verschillende situaties draagt een mens verschillende kleren. Ook als taalgebruiker gebruikt u verschillende soorten Nederlands. De situatie waarin u zich bevindt, bepaalt mee welke soort taal u gebruikt, wilt gebruiken of verwacht wordt te gebruiken. Als u geen standaardtaal spreekt, kunt u bijvoorbeeld dialect spreken of informele Vlaamse omgangstaal (tussentaal). De grenzen tussen die soorten Nederlands zijn niet scherp te trekken, maar *gradueel*¹: standaardtaal loopt over in tussentaal en tussentaal loopt over in dialect.

De **standaardtaal** is het Nederlands dat algemeen bruikbaar is in alle belangrijke sectoren van het openbare leven, zoals het bestuur, de rechtspraak², het onderwijs en de media. In formele, officiële of zakelijke situaties wordt standaardtaal gebruikt. Die wordt ook gebruikt in situaties waarin de sociale afstand tussen de sprekers vrij groot is, bijvoorbeeld bij het eerste contact met onbekenden. Standaardtaal heet ook wel **Algemeen Nederlands** of AN.

Een **dialect** is een lokale vorm van het Nederlands. Omdat elk dialect zijn eigen specifieke en plaatsgebonden kenmerken heeft – zoals een typische uitspraak, woordenschat en zinsbouw³ – is het maar in een beperkt aantal situaties bruikbaar: in contacten met mensen uit de directe omgeving, bijvoorbeeld thuis of bij familie, en in contacten met mensen uit hetzelfde dorp of dezelfde streek⁴. Steeds minder Vlamingen spreken een zuiver dialect.

Tussentaal is zowel de nette taal van Vlaamse dialectsprekers die geen standaardtaal kunnen of willen spreken, als de ongedwongen⁵ taal van Vlaamse standaardtaalsprekers die in persoonlijker of informeler situaties geen dialect kunnen of willen spreken. Het is een sterk Brabants-Antwerps gekleurde⁶ omgangstaal, die zowel kenmerken heeft van standaardtaal als van dialect. In tussentaal vallen bijvoorbeeld vaak eindmedeklinkers⁷ weg (*iet'*, *altij'*, *goe'*), worden lidwoorden⁸ en

1 *gradueel* = *stufenweise*

2 de rechtspraak = *die Rechtsprechung*

3 de zinsbouw = *der Satzbau*

4 de streek = *das Gebiet, die Region*

5 ongedwongen = *zwanglos; salopp*

6 gekleurd = *gefärbt (beeinflusst)*

7 de eindmedeklinker = *der Endkonsonant*

8 het lidwoord = *der Artikel (Grammatik)*

voornaamwoorden⁹ verbogen (*ne jongen, zijnen auto*) en komen verkleinvormen op *-ke* voor (*potteke, bloemeke*). Tussentaal is niet duidelijk af te bakenen¹⁰: er zijn verschillen van streek tot streek, van gebruiker tot gebruiker, van situatie tot situatie.

In de voorbije decennia¹¹ zijn veel Vlamingen in tussentaal opgevoed¹². Daardoor is dat de taal waarin ze zich het meest thuis voelen. Sommigen willen in bepaalde situaties wel standaardtaal spreken, maar kunnen het niet of niet zo goed. Vaak zijn ze onzeker door een gebrek¹³ aan praktijkervaring. Bij anderen roept standaardtaal in sommige situaties weerstand op: ze spreken dan bijvoorbeeld met *ge/gij* omdat ze *je/jij* aanstellerig¹⁴ vinden.

Of het nu een gevolg is van 'niet kunnen' of 'niet willen', veel Vlamingen gebruiken tussentaal, meestal in alledaagse¹⁵ informele situaties zoals thuis, in het café, bij vrienden of familie.

Een taalgebruiker maakt in elke situatie – soms bewust, maar heel vaak onbewust – de keuze om standaardtaal, dialect of tussentaal te gebruiken. Hoe persoonlijker of informeler de situatie wordt, hoe groter de kans dat hij elementen van tussentaal of dialect gebruikt. Als de situatie formeler is, zal hij zulke elementen minder toelaten en dus (dichter) bij standaardtaal uitkomen.

Bron:

Team Taaladvies, “standaardtaal, tussentaal en dialect”, URL: <https://www.taaltelefoon.be/standaardtaal-tussentaal-dialect> (20.11.2020) [verkort en bewerkt].

Beantwoord de onderstaande vragen in volledige zinnen (schriftelijk of mondeling).

Vragen:

- 1 Leg met je eigen woorden uit wat standaardtaal, tussentaal en dialecten betekenen en in welke situaties zij gebruikt worden.
- 2 Welke van de volgende zinnen is in standaardtaal, tussentaal of een dialect? Beredeneer jouw keuze.
 - *Édde nog een zjat kaffe veu maai?*
 - *Ebde nog een tas koffie voor mij?*
 - *Heb je nog een kop koffie voor me?*
- 3 “Steeds minder Vlamingen spreken een zuiver dialect.” Hoe komt dat?
- 4 Spreek jij een dialect? Geef jouw opinie.

9 het voornaamwoord = *das Pronomen*

10 afbakenen (bakende af, heeft afgebakend) = *ab-/eingrenzen; festlegen*

11 het decennium (pl. de decennia) = *das Jahrzehnt*

12 opvoeden (voedde op, heeft opgevoed) = *erziehen, großziehen*

13 het gebrek (aan) = *der Mangel (an)*

14 aanstellerig = *geziert*

15 alledaags = *alltäglich; gewöhnlich*

Het Nederlands in Vlaanderen vandaag – Oefening 2a

Hedendaagse tussentaal in Vlaanderen

De vakgroep Taalkunde Nederlands aan de Universiteit Gent heeft voor het onderzoek van de taalvariatie¹⁶ in het Nederlands **geluidsfragmenten**¹⁷ in **Vlaamse tussentaal** verzameld.

Link: <https://www.dialectloket.be/geluid/stemmen-uit-het-heden/>

🔊 In een groep (ca. 3 personen) kiezen jullie **één geluidsfragment in Vlaamse tussentaal (Oost-Vlaams, West-Vlaams, Brabants of Limburgs)**. Het is aangeraden **meermaals** naar het fragment te luisteren. Terwijl jullie luisteren, moet er ook de **tekst onder de link** gelezen worden.

👤 Daarna beantwoorden jullie volgende **vragen**:

- 1 Waarover gaat het geluidsfragment?
- 2 Welke kenmerken heeft de tussentaal volgens de tekst onder de link?
- 3 Welke aspecten (uitspraak, grammatica, woordenschat) vallen jullie **nóg** op?

🗨️ Kies een woord uit en stel het aan de klas voor.

Na de presentatie:

- 1 Welke kenmerken zijn er **in het algemeen** bij de Vlaamse tussentaal vast te stellen? Of kan er überhaupt veralgemeend worden?

Bron:

UGent Vakgroep Taalkunde – Nederlands, “Stemmen uit het heden”, URL: <https://www.dialectloket.be/geluid/stemmen-uit-het-heden/> (20.11.2020).

Het Nederlands in Vlaanderen vandaag – Oefening 2b

Link: <https://userblogs.fu-berlin.de/dutch/tag/belgisch-nederlands/>

Op deze website zijn er een reeks oefeningen bij het onderwerp “Belgisch-Nederlands en Vlaamse Tussentaal” te vinden.

¹⁶ de taalvariatie = hier: *die Sprachvielfalt*

¹⁷ het geluidsfragment = *das Audiofragment*

Het Nederlands in Vlaanderen vandaag – Oefening 3a

Tussentaal: Levensecht of eerder een schadelijke invloed?

In het discussieprogramma „Volt“ van de Vlaamse zender VRT werd er over de vraag gediscussieerd of er in Vlaamse soapseries tussentaal gesproken mag worden. Of moet ook in soaps zuivere standaardtaal de norm zijn? Daarover debatteerden een Vlaamse acteur, de taaladviseur van de VRT en een oud-journaliste.

 Kijk naar de video. Beantwoord daarna de vragen.

Link: https://youtu.be/rH5rurjcl_0?t=16

 Beantwoord de onderstaande vragen in volledige zinnen.

Vragen:

- 1 Met welke argumenten verdedigen de acteurs het gebruik van tussentaal?
- 2 Wat is volgens de taaladviseur het officiële taalbeleid van de Vlaamse omroep¹⁸?
- 3 Tijdens hun poging om AN te spreken, schieten de acteurs in een lach. Waarom?
- 4 Wat is volgens de deelnemers van het gesprek de reden waarom veel Vlamingen zich aan standaardtaal storen?
- 5 Welke positieve aspecten ziet mevrouw Doornaert in het gebruik van standaardtaal?
- 6 Waarom stoort zij zich aan tussentaal?
- 7 Gaan de kijkers in het café akkoord met de stelling van de acteurs dat de gebruikte tussentaal levensecht werkt en overal (in Vlaanderen) wordt begrepen?
- 8 Hoe wordt het taalgebruik in de soapserie bij het publiek onthaald? Zijn de kijkers eerder voor of tegen het AN?

Nota: 1) Wanneer mevr. Doornaert over “Frontsoldaten” spreekt, bedoelt ze de Vlaamse soldaten die tijdens de Eerste Wereldoorlog door Franstalige officieren werden gecommandeerd die zelf geen Nederlands spraken. Het protest hiertegen was een belangrijke drijfveer van de Vlaamse beweging tijdens de oorlog.
2) “Ketnet” is de kinder- en jeugdzender van de VRT.

 Nadat je de vragen hebt beantwoord, kan je met de andere leerlingen over de vraag debatteren hoe jullie in het Duits met standaardtaal en tussentaal omgaan.

Bron: „Volt“, aflevering van 4 november 2009, VRT.

¹⁸ Omroep = *Rundfunkanstalt*

Antwoorden:

- 1 Met welke argumenten verdedigen de acteurs het gebruik van tussentaal?

Tussentaal is de spreektaal van het personage. Het wordt overal verstaan. Het is geloofwaardiger.

- 2 Wat is volgens de taaladviseur het officiële taalbeleid van de Vlaamse omroep?

In fictie wordt standaardtaal gebruikt, afwijkingen ervan zijn toegestaan als er een goede reden is.

- 3 Tijdens hun poging om AN te spreken, schieten de acteurs in een lach. Waarom?

Ze moeten lachen, omdat het voor hen kunstmatig voelt.

- 4 Wat is volgens de deelnemers van het gesprek de reden waarom veel Vlamingen zich aan standaardtaal storen?

Ze denken dat het hetzelfde is als stadhuistaal en niet als gewone omgangstaal gebruikt kan worden. Ze voelen dat het ver van hen af staat.

- 5 Welke positieve aspecten ziet mevrouw Doornaert in het gebruik van standaardtaal?

Ze beschouwt standaardtaal als een weg naar emancipatie.

- 6 Waarom stoort zij zich aan tussentaal?

Zij vindt dat het een kunstmatige taal is en dat het niet overal in Vlaanderen begrepen wordt.

- 7 Gaan de kijkers in het café akkoord met de stelling van de acteurs dat de gebruikte tussentaal levensecht werkt en overal (in Vlaanderen) wordt begrepen?

Nee, ze vinden het makkelijker om AN te verstaan. Ze hebben ondertiteling nodig.

- 8 Hoe wordt het taalgebruik in de soapserie bij het publiek onthaald? Zijn de kijkers eerder voor of tegen het AN?

Ze zijn eerder voor het AN.

Het Nederlands in Vlaanderen vandaag – Oefening 3b

De strijd om het ABN in Vlaanderen

In het tv-programma ‚Man over woord‘ gaat het over de vraag wat het resultaat is van twee decennia campagne voeren voor het gebruik van de standaardtaal. Taalkundige Johan de Caluwe beantwoordt enkele vragen van presentator Pieter Embrechts.

 Kijk naar de video. Beantwoord daarna de vragen.

Link: <https://youtu.be/4gOHUoHRfl8?t=736>

 Beantwoord de onderstaande vragen in volledige zinnen.

Vragen:

- 1 Wat spreken de mensen in Vlaanderen volgens Johan de Caluwe?
- 2 Welke voordelen van de tussentaal worden er genoemd?
- 3 Waarom was de campagne voor het ABN geen succes?
- 4 Wat voorspelt de taalexpert voor de toekomst?

 Nadat je de vragen hebt beantwoord, kan je met de andere leerlingen over de vraag debatteren hoe jullie in het Duits met standaardtaal en tussentaal omgaan.

Antwoorden:

- 1 Wat spreken de mensen in Vlaanderen volgens Johan de Caluwe?

Ze spreken een soort tussentaal tussen dialect en standaardtaal in.

- 2 Welke voordelen van de tussentaal worden er genoemd?

*Mensen kunnen zich er goed in uitdrukken en het is verstaanbaar in heel Vlaanderen.
Het is een uiting van de eigen identiteit.*

- 3 Waarom was de campagne voor het ABN geen succes?

Je kunt een nieuwe taal niet gewoon importeren. Het leidde tot een spreekangst bij de mensen. Ze voelen zich zekerder als ze tussentaal gebruiken.

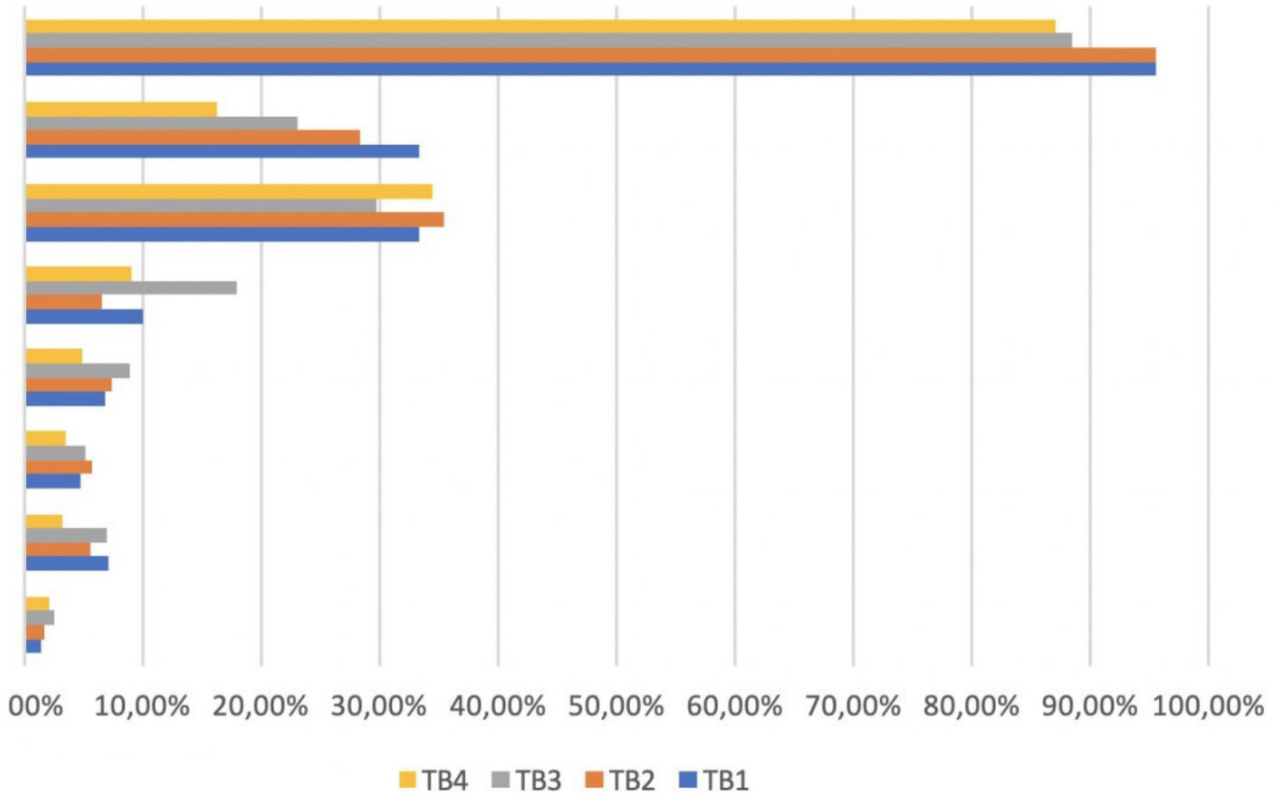
- 4 Wat voorspelt de taalexpert voor de toekomst?

Het dialect zal verdwijnen. De standaardtaal blijft bestaan. De tussentaal blijft de omgangstaal, maar ze zal homogener worden.

Einheit 3

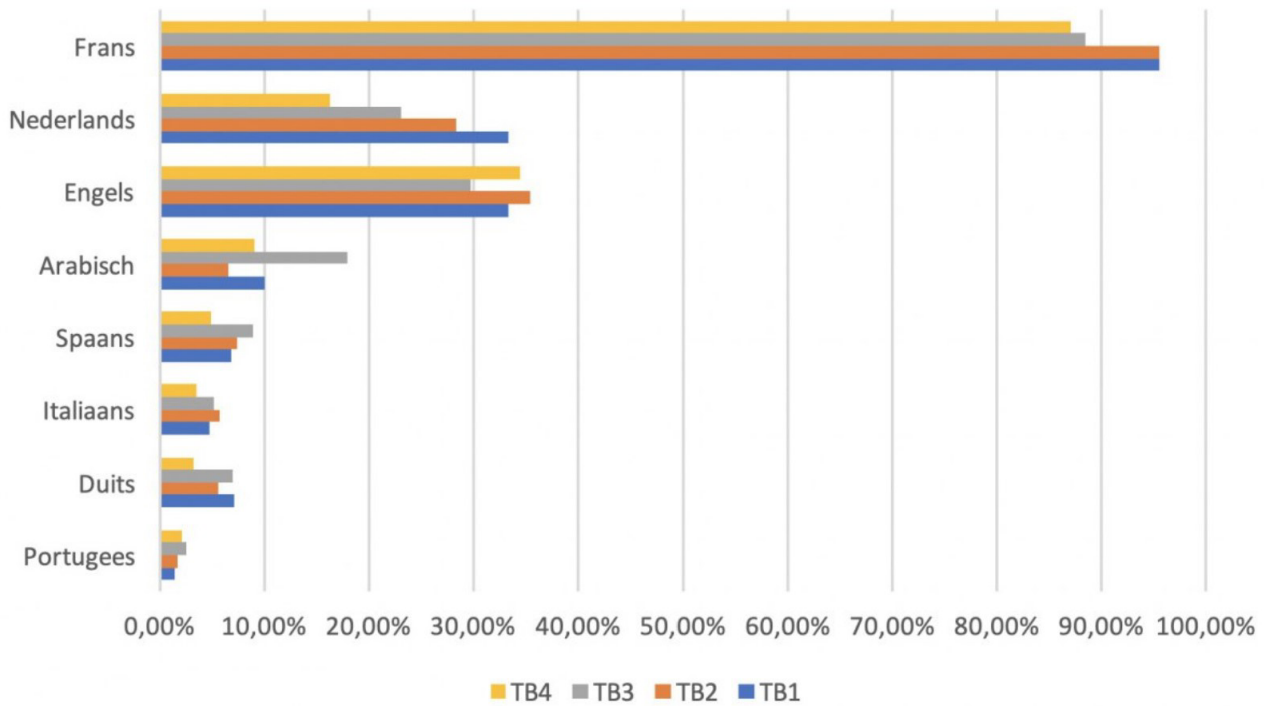
Het Nederlands in Brussel – Oefening 1a: De talen van Brussel

 Het Taalbarometeronderzoek (TB) is een wetenschappelijk onderzoek dat tracht een representatief beeld te schetsen van de Brusselse taalsituatie. 2500 Brusselaars werden in de jaren 2001, 2007, 2013 en 2018 ervoor bevroegd. Deze figuur illustreert welke talen mensen in Brussel goed of uitstekend kunnen spreken. **Wat denk je, welke taal staat op welke plaats: Arabisch, Duits, Engels, Frans, Italiaans, Nederlands, Portugees, Spaans? Bespreek dit in je groepje.**

Bron: Brio Taalbarometer, <https://www.briobrussel.be/node/14763> [16.12.2020].

De antwoorden uit de groepen worden nu klassikaal vergeleken. Daarna wordt de volledige grafiek bekeken.

Bron: Brio Taalbarometer, <https://www.briobrussel.be/node/14763> [16.12.2020].

Het Nederlands in Brussel – Oefening 1b: De talen van Brussel

 Lees nu de volgende tekst en vul de woorden op de goede plaats in:
 Arabisch (4x), Engels, Frans (4x), Nederlands (3x).

Het blijft veruit¹ de meest gekende taal, al verliest ze over de ganse onderzoeksperiode bijna 9%. Enerzijds groeit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest door externe migratie waarbij de meerderheid van deze nieuwe Brusselaars op het moment van migratie geen spreekt, anderzijds pikt de tweede generatie het op als tweede gezinstaal, is ze dominant in het onderwijs en scoort ze qua kennis het hoogst bij de jongste generatie Brusselaars. De kennis van het daalt systematisch en is over de betrokken periode gehalveerd. Hierbij speelt zowel de interne als externe migratie een rol, maar het is vooral bij de Belgen die van huis uit niettalig zijn, en onderwijs liepen in hettalig onderwijs, dat de kennis significant daalt. Het heeft zich op de tweede plaats genesteld, en is in tegenstelling tot de officiële talen sinds 2001 niet significant gedaald. Het blijft een schooltaal, wint licht terrein als tweede gezinstaal, blijft net als het erg belangrijk op de arbeidsmarkt en is het populairst bij de jongste generatie. Het kent een grilliger² verloop, maar daalt wel op basis van de evolutie over de ganse onderzoeksperiode. Het is een erg diverse taal die in een 30-tal landen een officiële taal is, maar onderling sterke verschillen vertoont. De sterke stijging in TB3 is vooral op het conto van de jongeren te schrijven die de eigen taal onder Brusselaars vane afkomst als definiëren, en waarvan anderen de taal passief leren in hun beleving van de religie zonder de taal ook effectief te gebruiken. Het is bij deze jongeren dat de zelfrapportage van de kennis van het in TB4 significant afneemt.

Bron: Brio Taalbarometer, <https://www.briobrusseel.be/node/14763> [16.12.2020].

 De oplossingen worden aansluitend klassikaal besproken.

1 Veruit = *weitaus, bei weitem*

2 grillig = *bizarr, launisch, launenhaft*

Het Nederlands in Brussel – Oefening 2: Leven in een meertalige stad

 Maak nu met je groep twee lijsten: een met de voordelen van het leven in een meertalige stad, een met de nadelen ervan. Bedenk voor iedere lijst minstens 10 punten.

 Stel jullie lijsten aansluitend aan de anderen voor.

Leven in een meertalige stad	
Voordelen	Nadelen

Het Nederlands in Brussel – Oefening 3a: Maandag Nederlandsdag

Een Nederlandstalige journaliste wil weten hoe het met het Nederlands in Brussel is gesteld. Ze probeert op verschillende plekken om Nederlands te spreken. **Wat denk je, waar spreken ze Nederlands en waar alleen maar Frans of Engels?**

kledingwinkel – postkantoor – ziekenhuis – treinstation – ijssalon

 Kijk nu naar het filmpje. Had je gelijk?

https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20190304_04230160

Welke conclusies trekt de journaliste?

Het Nederlands in Brussel – Oefening 3b: Maandag Nederlandsdag

 De klas wordt in twee groepen verdeeld zodat iedere helft een andere tekst gaat lezen.

Groep A:

Maandag Nederlandsdag – Hendrik Bogaert wil dat Vlamingen in Brussel één dag per week alleen de eigen taal spreken (De Standaard van 5 maart 2019)

Er was al Donderdag Veggiedag. En als het aan Hendrik Bogaert ligt, wordt maandag nu ‘Nederlandsdag’: de dag waarop Vlamingen in Brussel exclusief in de eigen taal communiceren. “We doen al genoeg toegevingen aan de Franstaligen”, vindt het CD&V³-Kamerlid⁴.

Voor Hendrik Bogaert is de maat vol: er moet in Brussel meer Nederlands gesproken worden. Daarom roept de oud-staatssecretaris Nederlandstaligen op om op maandag voortaan enkel hun moedertaal te gebruiken in de hoofdstad. “Het is de ideale manier om Franstaligen te laten zien hoeveel moeite en toegevingen wij doen om ons dagelijks aan te passen in het sterk verfranste Brussel”, aldus Bogaert.

De CD&V'er wil daarmee het “impliciete geweld” tegen de Vlamingen een halt toeroepen. In een opiniestuk in *De Standaard* noemde Bogaert het eerder een etnocide⁵. “Het is geen genocide⁶, er komt geen wapengekletter⁷ aan te pas, maar het is een vorm van impliciet geweld. Een etnocide kan ertoe leiden dat bepaalde vormen van cultuur en taal generatie na generatie verzwakken en uiteindelijk verdwijnen. De dagelijkse micro-agressies die Vlamingen ondergaan als ze in Brussel hun taal willen gebruiken, moet stoppen.”

Op dit moment staat ongeveer 7 procent van de kiesgerechtigde⁸ inwoners van Brussel geregistreerd als Nederlandstalig. “Maar tel je ook de Vlamingen die in Brussel werken en winkelen, kom je aan 500.000”, zegt Bogaert.

Eind vorig jaar bracht de Taalbarometer van onderzoekscentrum BRIO van de VUB aan het licht dat het Nederlands onder druk staat in Brussel. Het onderzoek toonde aan dat 90 procent van de Nederlandstaligen aan het loket overschakelt⁹ op Frans als ze in die taal worden toegesproken. Al hebben steeds minder Nederlandstaligen daar volgens die Taalbarometer problemen mee.

3 CD&V = *Christen-Demokratisch en Vlaams, eine christdemokratische Partei in Flandern*

4 het kamerlid = *Abgeordneter, Parlamentsmitglied*

5 de etnocide = *der kulturelle Völkermord; der Versuch, die kulturelle Identität einer bestimmten ethnischen Gruppe zu zerstören, ohne jedoch ihre Angehörigen zu töten*

6 de genocide = *der Völkermord, bei dem eine bestimmte Gruppe ganz oder teilweise zerstört wird*

7 wapengekletter = *Waffengewalt, Drohgebärden, Säbelrasseln*

8 kiesgerechtigd = *wahlberechtigt*

9 overschakelen = *wechseln*

“Iedereen is natuurlijk vrij om zijn taal te kiezen. Door één dag enkel Nederlands te praten, tonen we wel aan dat het al te vaak Vlamingen zijn die zich aanpassen”, legt Bogaert uit. “Op maandag zouden de twijfelaars dan objectief kunnen oordelen wie de culturele taalbrug maakt en wie de toegevingen doet.”

Brussels staatssecretaris Bianca Debaets, nota bene een partijgenote van Bogaert, benadrukt dat de taalkeuze in Brussel een privézaak is. “Het staat de mensen vrij de taal te spreken die ze willen”, klinkt het. “De politiek moet zich daar niet mee moeien, zolang de dienstverlening van de overheid maar tweetalig is.”

Bron:

De Standaard, 05.03.2019 https://www.standaard.be/cnt/dmf20190305_04231648, 16.12.2020].

Groep B:

Verdwijnt de Nederlandse taal in Brussel? (Trouw, 4 januari 2019)

In tweetalig Brussel holt¹⁰ de kennis van het Nederlands achteruit. Bijna driekwart van de ambtenaren spreekt de taal niet of nauwelijks, op Franstalige opleidingen is het een verplicht vak, maar wordt het gehaat.

Goeiedagbonjour!', zegt de cassière van de Hema in het centrum van Brussel geroutineerd tegen haar volgende klant. Die steekt van wal¹¹ in het Nederlands, maar al snel blijkt dat het kassameisje de taal niet machtig is. Ze begrijpt de klant wel, maar antwoordt in het Frans.

Woordenschat

Haar collega bij zeepwinkel Lush doet minder moeite en blijft ook bij een haperende¹² klant stug doorratelen¹³ in het Frans. De jongen bij lunchcafé Exki heeft meer doorzettingsvermogen. In zijn beste middelbareschool-Nederlands probeert hij de bestelling op te nemen. "Met... melk?", peilt¹⁴ hij zijn woordenschat. "En sau-zuiker?"

Op veel plaatsen in Brussel is 'goeiedagbonjour' de standaard begroeting. Maar het impliceert lang niet altijd dat je er ook daadwerkelijk terechtkunt in het Nederlands.

Nederlandstalige Brusselaars (5,6 procent van de bevolking) zijn het wel gewend. Negen op de tien schakelt in winkels en aan loketten automatisch over op het Frans, blijkt uit de nieuwste Taalbarometer van het Brussels informatie-, documentatie- en onderzoekscentrum (BRIO). Een kleine twintig jaar geleden – toen de meting voor het eerst werd gehouden – deed amper¹⁵ veertig procent dat, zegt Rudi Janssens van de Vrije Universiteit Brussel.

Meertalig

"De jongere generaties Nederlandstaligen in Brussel hebben er minder moeite mee om andere talen te spreken", zegt hij. Zij zijn hoger opgeleid, vaker meertalig (in 10 procent van de Brusselse gezinnen spreekt men Frans én Nederlands) en ze kiezen voor gemak: de ervaring leert dat wie aan de balie¹⁶ bij de politie, gemeente of in het ziekenhuis op Frans overschakelt vaak sneller aan de beurt is of een vlotter gesprek voert.

10 hollen = *rennen*

11 van wal steken = *losleggen*

12 haperen = *stocken, stottern*

13 stug doorratelen = *stur ohne Punkt und Komma reden*

14 peilen = *sondieren, ausloten*

15 amper = *kaum*

16 de balie = *der Schalter*

Officieel is de Belgische hoofdstad tweetalig. Dat betekent onder meer dat tijdens politiepatrouilles minimaal één agent naast Frans ook het Nederlands machtig moet zijn. Ambtenaren aan het gemeenteloket moeten een taalexamen doen om een vast contract te krijgen. Maar de praktijk is anders, zegt Janssens. “In 2002 voldeed nog 36,2 procent van het gemeentepersoneel aan de taalwetgeving, vorig jaar was dat 27 procent.” Kortom: bijna driekwart van de ambtenaren spreekt geen of beperkt Nederlands.

Ook in de rest van Brussel (1,2 miljoen inwoners) holt de kennis van het Nederlands achteruit. In 2001 sprak een op de drie inwoners van de Belgische hoofdstad naar eigen zeggen goed of uitstekend Nederlands, nu is dat nog amper 1 op de 6. Onder jongeren tot dertig jaar is de situatie nog dramatischer: van hen beheerst maar 7,8 procent het Nederlands goed.

Verplicht vak

Opvallend, omdat leerlingen op Franstalige scholen in Brussel verplicht Nederlands krijgen. Vier uur per week voor havo en vwo, twee uur voor vmbo'ers. Op papier, tenminste. In de praktijk is dat vanwege een tekort aan leraren lang niet altijd het geval.

“Toen ik vorig jaar op deze school kwam werken hadden mijn leerlingen een à twee jaar geen Nederlands gehad”, zegt lerares Karen Delvoye van Institut Notre-Dame. Dat de kennis van het Nederlands in Brussel daalt, verbaast haar niet. “Mijn leerlingen horen geen Nederlands om zich heen. Daarom is het moeilijk voor ze om het nut ervan in te zien. Pas als ik ze meeneem op excursie naar Gent begint het te dagen: er zijn echt mensen die Nederlands spreken, het is geen dode taal.”

Davy Casteleyn heeft negatievere ervaringen. Tot afgelopen zomer gaf hij Nederlands op een Franstalig Atheneum in Brussel. “Het vak wordt echt gehaat, ik kan het niet anders omschrijven.” Het niveau van de leerlingen noemt hij ‘belabberd’¹⁷. “Wanneer ze achttien jaar zijn kunnen ze zich amper voorstellen. Eigenlijk kunnen ze zich amper verstaanbaar maken. Dat was ook niet echt goed voor mijn zelfvertrouwen als leerkracht.”

Leerlingen hebben vaak een negatief beeld van Vlamingen, merkte Casteleyn. Er waren zelfs leerlingen die bang waren om goede cijfers te halen voor het vak, omdat ze dan uitgelachen zouden worden. Ook zijn Franstalige collega's staken niet onder stoelen of banken dat zij het vak als scholier haatten. “Verder waren ze best aardig.”

¹⁷ belabberd = *mau, mies, miserabel*

Migranten

Dat veel van haar leerlingen van buitenlandse komaf zijn, maakt het nog ingewikkelder om ze het Nederlands te onderwijzen, zegt Karen Delvoye. “Ze spreken thuis Arabisch of Portugees, op school is de voertaal¹⁸ Frans en dan moeten ze bij mij ook nog Nederlands leren. Ze vinden het vak stom en moeilijk. Voor veel van mijn leerlingen geldt dat ze niet één taal echt goed beheersen. Mijn collega’s klagen ook over de gebrekkige beheersing van het Frans.”

Toch zijn het juist migranten die de neergang van het Nederlands in Brussel afremmen¹⁹, zegt onderzoeker Janssens. Zo stuurt de helft van de migranten zijn kinderen naar het Nederlandstalig onderwijs omdat het de naam heeft beter te zijn dan Franstalige scholen. Ook volgen migranten vaker dan hun autochtone²⁰ stadsgenoten Nederlandse taallessen, in de hoop meer kans te maken op de arbeidsmarkt. Janssens: “Zij spreken de taal niet goed, maar kunnen zich wel redden. Daar zit het groeipotentieel voor het Nederlands. De van oorsprong niet-Nederlandstaligen zullen de toekomst van de taal in Brussel bepalen.”

Gebruik op straat

Ook die ontwikkeling is zichtbaar in de jongste Taalbarometer. Het niveau van het Nederlands daalt weliswaar, maar het gebruik van de taal op straat, op het werk en in winkels stijgt. Dat merken ze ook bij het Brusselse Huis van het Nederlands, zegt Gunther Vanneste. Je zou het niet altijd zeggen, gezien bovenstaande ervaringen in het winkelhart van Brussel, maar winkelketens vinden het belangrijk dat hun personeel klanten ook op basisniveau in het Nederlands te woord kan staan. “Toen onlangs een nieuw winkelcentrum in het noorden van Brussel werd geopend, kregen werknemers van alle winkels een training Nederlands.”

Die positieve ontwikkelingen zijn best opvallend in tijden van politieke polarisering tussen Vlamingen en Walen, vindt onderzoeker Janssens. Uit zijn onderzoek blijkt namelijk dat het begrip ‘Nederlandstalige’ voor 30 procent van de Franstalige Brusselaars een negatieve connotatie heeft. Tien jaar geleden was dat maar drie procent. Volgens sommigen heeft dat te maken met het succes van de Vlaams-nationalistische N-VA in de politiek. Janssens: “In het licht van die politieke polarisatie kun je dat ‘goeiedagbonjour’ in winkels ook zien als teken van goede wil. Die was er vroeger minder.”

Er gaan nu telkens twee scholieren samenwerken die allebei een andere tekst hebben gelezen. Ze gaan aan de andere scholier vertellen wat ze in het artikel hebben gelezen.

18 de voertaal = *hier die Unterrichtssprache*

19 afremmen = *hemmen, bremsen*

20 autochtoon = *einheimisch*

Het Nederlands in Brussel – Oefening 4: Nederlands oefenen in Brussel

Als de scholieren in de klas op het internet kunnen (of misschien als huiswerk), kunnen ze de website nederlandoefeneninbrussel.be bezoeken en de volgende opdracht doen:

Bekijk de activiteiten en tips om Nederlands te oefenen. Welke zou jij graag doen en waarom? Vertel aan de klas.